

Asia: VN/14455/2020-VM-28

Digitaalisen turvallisuuden yhteistoiminta- ja hallintamalliselvitys

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

VTT kiittää mahdollisuudesta lausua julkisen hallinnon digitaalisen turvallisuuden yhteistoiminta- ja hallintamalliselvitykseen liittyen.

Toteutus ja rajaukset

Työ on toteutettu koordinaatiotyöryhmän jäsenien ja heidän nimeämiensä henkilöiden haastattelututkimuksena sisältäen 26 haastattelua. Työn rajaus sinänsä on tehty perustellusti; pois rajattuja alueita selvitetään tai on selvitetty erikseen muissa hankkeissa.

Nykytilan kuvaus

Kappale tuo hyvin esiin suomalaisviranomaisten ja muiden julkisten toimijoiden digiturvallisuuden kentän kirjavuuden. Toisaalta vaikuttaa siltä, että varsinaisia palveluiden ja työvälineiden tarjoajia ei kentällä ole kuin kaksi eli Digi- ja väestötietovirasto sekä Kyberturvallisuuskeskus. Ohjaus ja valvonta on keskitetty valtiovarainministeriöön ja sen tiedonhallintalautakuntaan. Toisaalta valvonnan tukena toimii myös DVV:n ylläpitämä VAhti-verkosto.

Toimialan keskeinen sanasto on kirjavaa niin lainsäädännön kuin muun ohjeistuksenkin osalta. On ilman muuta selvää, että tämä on merkittävä haaste yhteistyön ja toiminnan kehittämisen kannalta ja se on siksi välttämätöntä korjata. Hieman epäselväksi jää, millä tavalla lainsäädäntö estää eri toimijoiden yhteistyön. Tietosisällöt tietysti eivät ole eri toimijoiden kesken käsiteltävissä, mutta toimintamallit ja käytänteet an sich eivät liene lainsäädännöllä organisaatioiden sisäisiksi rajoitettuja.

Tilannekuvaselvitys on erittäin olennainen. Riittävä tilannekuva on jokaisen organisaation tietoturvallisen toiminnan kannalta välttämätöntä tietoa.

2.5 Julkisen hallinnon ja tutkimustoiminnan välinen yhteistoiminta

Luvussa odetaan ”Digitaalisen turvallisuuden tutkimukselta puuttuu vahva ja pitkäjänteinen rahoitus ja kehityspolku tavoitteineen.” Yhteistä koordinaatiota ei yhteistoiminnan osalta ole, eikä erityisiä pitkäjänteisiä rahoitusmalleja, mutta pitkäjänteistä turvallisuuden tutkimusta tästä huolimatta tehdään. On kuitenkin totta, että projektin päätyminen on aina epäjatkuvuuskohta mm rahoituksen ja osapuolten osallistumisen suhteen. Pitkäjänteistä tutkimusta on syytä painottaa ja vahvistaa.

2.6. Toimijoiden tehtävät digitaalisen turvallisuuden yhteistoiminnassa nykytilassa

Taulukko 6 erinomainen yhteenvetävä taulukko eri toimijoiden tehtävistä. Taulukossa on mainittu yliopistot, mutta VTT:n voisi myös mainita erikseen.

3 Kansainvälisestä yhteistoiminnan vertailusta

Hyvä taustoitus vertailumaiden kanssa yhteisestä EU-lainsäädännöstä ja -ohjeistuksesta.

4. Tavoitetilan kuvaus

Kappale kuvaa hyvin niitä tarpeita, joita nykytila vaatii, jotta yhteistoimintaa voitaisiin tehostaa ja edellekehittää.

Taulukko 7: Digitaalisen turvallisuuden ohjaus: ”Yhtäkin järjestelmää voidaan käyttää, mutta tällöin tulee huolehtia riittävästä palvelinympäristöjen maantieteellisestä eriyttämisestä ja häiriötilanteissa käyttöönottavista 1-2 varajärjestelmästä, eli kopiosta tuotantojärjestelmästä.” Tässä kohden olisi hyvä huomioida myös yhden järjestelmän mukanaan tuoman mahdollisen vendor lock-inin riskit.

Digitaalisen turvallisuuden hankinnat ja hankkeet (s.45)

Ajatus rahastosta, joka voisi rahoittaa riittävän monen kunnan tai hyvinvointialueen tarvitsemia hankkeita siten, että tulokset ovat kaikkien julkisen hallinnon organisaatioiden käytettävissä. Rahoitusmalleja voisi olla useampikin sen mukaan, kuinka moni julkinen toimija hankkeeseen osallistuu.

4.2. Julkisen hallinnon ja tutkimus- ja kehittämistoiminnan välinen yhteistoiminta

Tutkimuksen koordinointi

Yhteistoiminnan rakenteessa yhteistoimintaan osallistuvana mainitaan Digitaalisen turvallisuuden tutkimusta tekevien tutkimuslaitosten johto. Oikeammin tutkimuskohteiden tunnistamiseen ja arviointiin osallistuu koko organisaatio tutkijoista johtoon. Pelkkä johto ei myöskään ole yhteismitallinen vaikkapa Digitaalisen turvallisuuden palveluja tarjoavan elinkeinoelämän kanssa.

Osaamisen kohdalla turvallisuuskulttuurin kehittämisessä myös VTT:lla on osuutensa ainakin nykytilassa ja on vaikea nähdä, miksi tavoitetilassa ei olisi. Sama koskee myös harjoitustoimintaa, jolla puolella VTT on järjestänyt kohdennettuja tietoturvakoulutuksia.

5 Kehittämistoimenpiteet

Tutkimus ja osaamisen kehittäminen. Pitkällä aikavälillä kyky vastata muutokseen edellyttää riittävää panosta tutkimukseen. Julkisen hallinnon digitaalinen turvallisuus ei ole tässä suhteessa poikkeus. Tämän osa-alueen kolmessa eri kehittämistoimenpiteessä on yksilöity vastuutaho, mutta mikään näistä ehkä osaamisen kehittämistä lukuun ottamatta ei tähtää eri toimijoita yhteen tuovan verkoston luomiseen. VTT loistaa poissaolollaan tässä osiossa vaikka esimerkiksi Tutkimuksen, kehityksen ja innovoinnin koordinoinnin tueksi VTT voi tuottaa tietoa ja olla omalta osaltaan jakamassa kuormaa kansainvälisen tutkimuksen seuraamisessa.

Harjoitustoiminnan osalta kehittämistoimenpiteessä tyydytään selvittämään nykyisen toiminnan vaikuttavuutta. Suoritusaikana vuosi 2023 on hyvä, mutta myös tarvetta jatkotoimenpiteille selvityksen johdosta varmasti syntyy.

Puuttavia toimenpiteitä

Nykytilan kuvauksessa oli tunnistettu merkittävä ongelma alan sanaston kirjavuudessa ja vakiintumattomuudessa. Ehkä sen korjaamiseen voisi lisätä yhden toimenpiteen. Alaa koskevan sanaston kunnollinen määrittely palvelee myös mahdollista lainsäädäntötarvetta.

Myös salaiseksi luokitellun tiedon jakamisesta tai jakamattomuudesta johtuvat haasteet oli tunnistettu tilannekuvassa ja myös tavoitetilassa, mutta toimenpiteissä ei ole varsinaisesti yhtään kohtaa, jolla tähän tuotaisiin ratkaisua. Joko omana toimenpiteenään tai sitten osana jo listattuja voitaisiin selvittää sitä, millä tavalla luokitellusta tiedosta voitaisiin suodattaa se osa, joka ei edellytä luokitusta tai joka voitaisiin luokitella lievemmin.

Lehtonen Sami
Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy - BA64